

Marc FERRO

Secolul XX
explicat nepotului meu Gwendal

Traducere din franceză de Adrian CIUBOTARU

CARTIER

CARTIER®

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

www.cartier.md

Difuzare:

București: Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

Chișinău: bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, sectorul Ciocana. Tel.: 34 64 61.

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții Ciocana, bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, Chișinău. Tel.: 34 64 61.

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 24 10 00.

Librăria Vărul Shakespeare, str. Șciusev, nr. 113, Chișinău. Tel.: 23 21 22.

Colecția *Verde* este coordonată de Victoria Dumitrașcu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Tehnoredactare: Diana Gâlcă

Prepress: Editura Cartier

Tipar: Combinatul Poligrafic (nr. 72 189)

Marc FERRO

LE XXe SIÈCLE EXPLIQUÉ À MON PETIT-FILS

©Éditions du Seuil, 2007

Marc FERRO

SECOLUL XX EXPLICAT NEPOTULUI MEU

Ediția I, octombrie 2007

© Cartier, 2007, pentru prezenta versiune românească.

Această ediție a apărut în 2007 la Editura Cartier. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ferro, Marc

Secolul XX explicat nepotului meu / Marc Ferro; trad.: de Adrian Ciubotaru.

— Ch.: Cartier, 2007 (Combinatul Poligrafic). — 104 pag. — (Colecția „Verde”).

ISBN 978-9975-79-435-0

1200 ex.

CZU 821.133.1-4

F 42

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În acest eseu, l-am lăsat pe Gwendal să-și pună întrebările. În plus, am modificat, o dată sau de două ori, ordinea acestora. În realitate, ni s-a părut util să publicăm întrebările pe care un tânăr de șaptesprezece ani și le pune în legătură cu secolul ce s-a terminat recent.

Odată ce întrebările nu sunt puse într-o ordine istorică tradițională, la sfârșitul textului se găsește o cronologie corespunzătoare problemelor evocate.

— *La acest început de secol XXI, câteva personalități se bucură de o simpatie cvasiuniversală: Gandhi, Martin Luther King, Nelson Mandela. De ce?*

— Da, aceste trei personalități se bucură de o popularitate cvasiuniversală. Explicația acestui fenomen este, fără îndoială, faptul că pe durata unui secol care a cunoscut războaie, masacre, exterminări masive și genociduri, acești oameni au știut să facă în așa fel încât cauza lor să triumfe prin nonviolență.

Gandhi (1869-1948) este cel care a servit drept model.

Copil fiind, el își manifestă deja exigența de justiție: în ziua în care un inspector trebuie să-l felicite pe dascălul său pentru rezultatele bune pe care le-a obținut, respectivul dascăl, trecând pe la spatele său după o dictare, îi strecoară la ureche să dubleze litera „t” în cuvântul kettle¹.

¹ Kettle (eng.) — ceainic, ibric; cazan (n. tr.).

Dar tânărul Mohandas nu vrea să corijeze nimic. E rău să trișezi; dascălul nu este felicitat. Furios, acesta își varsă mânia pe Mohandas.

Dar Mohandas va rămâne fidel întreaga lui viață acestui ideal de dreptate, acestei exigențe de adevăr.

Ajungând avocat și practicând în Africa de Sud engleză, unde se afla o impunătoare colonie indiană, el își apără compatrioții, victime ale înjosirii din partea albilor. Descoperind inechitățile rasismului, el se hotărăște să intenteze un proces unei companii de căi ferate, deoarece aceasta refuză să-i vândă un bilet de clasa întâi. De îndată ce se reîntoarce în India, el analizează nedreptățile regimului colonial.

Mohandas studiază dreptul în Anglia, încrușișându-și învățătura cu o doctrină religioasă apropiată de budism care predică nonviolența.

El consideră că doar aplicarea acestor principii nonviolente va permite să i se vină de hac colonizării și poliției sale. El modelează, în acest sens, o tehnică de rezistență la opresiune pe care o botează satyagraha — „îmbrățișarea adevărului” — și, renunțând la toate plăcerile vieții, dobândește o mare popularitate în preajma mulțimilor.

Situându-se în fruntea unei mișcări pentru independență, Partidul Congresului, el preconizează noncooperarea cu autoritățile britanice, apoi nesupunerea civilă, marșurile pașnice. El cere ca poliția să fie lăsată să disperseze mulțimea, ca oamenii să se culce la pământ și să se lase cărați, unul câte unul, în furgoane fără a opune rezistență.

El vrea, mai ales, să surmonteze antagonismele religioase, să-i unească în luptă pe musulmani și pe hinduiști; atunci când, datorită perseverenței sale, el obține de la englezi independența, musulmanii nu vor să fie integrați într-un stat în care, „în numele democrației”, ei vor fi înlăturați de la putere ca minoritari. Astfel, are loc o împărțire a coloniei în două state, India și Pakistan.

Extremiștii hinduși nu îi iartă însă lui Gandhi faptul de a nu fi restaurat o Indie unificată sub egida lor, și el este asasinat de către unul din ei în 1948.

Martin Luther King este și el asasinat, chiar dacă întreaga lui viață a preconizat nonviolența pentru triumful cauzei sale: egalitatea și fraternitatea între negri și albi în Statele Unite. Simbol al luptei pentru ca negrilor să li se acorde drepturi civice, cu alte cuvinte, pentru ca ei să poată fi ce-

tățeni cu drepturi depline, Martin Luther King este un pastor baptist, provenit dintr-o familie protestantă, care consideră că botezul nu poate fi administrat decât credincioșilor adulți. Acțiunilor de masă, nonviolentei inspirate de Gandhi se adaugă intervențiile de la tribună, care manifestă capacitatea sa oratorică: „Am un vis, zice el într-una din cele mai faimoase alocuțiuni ale sale, ca într-o bună zi, în această țară, chiar sub aceste coline, să domnească fraternitatea între negri și albi”.

Când se exprimă în felul acesta în 1961, cu prilejul unui marș la Washington, e încă mult, după cum o vedește semisuccesul proiectului său de la Montgomery, până la a pune capăt segregării negrilor în autobuze, după arestarea unei negrese, Rosa Parks, care a refuzat să cedeze locul unui alb. Această arestare declanșează boicotul autobuzelor din partea comunității negrilor la chemarea lui Martin Luther King, care devine, în felul acesta, liderul comunității. După o luptă de trei sute optzeci și două de zile, Curtea Supremă îi condamnă pe segregacioniști.

Prin urmare, legea este cea prin care negrii vor să dezvolte procesul de desegregare și să mărească numărul de slujbe care le sunt oferite. Prin sit-in-

uri², negrii obțin dreptul la un tratament preferențial, denumit affirmative action³, pentru ei, cei care au avut de suferit în trecut din cauza statutului lor inferior. O politică de cote este, astfel, introdusă în administrația publică și în armată, ea reprezentând un soi de discriminare inversă. În modul acesta, se formează cadrele și se constituie o clasă de mijloc a negrilor.

Fără îndoială că procesul este lent, întrucât albi, animați de Ku Klux Klan, protestează împotriva „nedreptății” acestui affirmative action, iar liderii negrilor, cum ar fi Malcolm X, examinează între timp convertirea la islam, care ar permite comunității de a se grefa pe țările din lumea a treia. Acestea sunt însă indiferente față de soarta negrilor americani, iar mișcarea Musulmanii Negri (Black Muslims), reprezentată de Panterele Negre⁴, mai mult revoluționară decât comunitaristă, comite violențe dur reprimare.

În consecință, anume mișcarea pentru drepturile civice a lui Martin Luther King este cea

² Sit-in (eng.) — grevă italiană; protest social exprimat prin ocuparea locurilor într-un local public (n. tr.).

³ Affirmative action (eng.) — acțiune afirmativă (n. tr.).

⁴ Black Muslims / Black Panthers (eng.) — Musulmanii Negri /Panterele Negre (n. tr.).

care, cu timpul, a îngăduit unei părți importante a comunității negre de a nu mai rămâne în ghetourile societății și chiar de a participa la putere până și în condițiile în care se perpetuează adevăratele ghetouri, acelea ale sărăciei din suburbiile marilor orașe americane.

În felul său, Nelson Mandela este, de asemenea, un martir al luptei pentru egalitatea în drepturi. El nu moare asasinat, dar petrece douăzeci și opt de ani în închisoare pentru izbânda cauzei sale în țara apartheidului, Africa de Sud. Într-adevăr, în această țară, segregarea nu este doar o practică aplicată prin forță, ea a devenit lege atunci când partidul doctorului Malan a câștigat, în 1947, alegerile și a instituit regimul „dezvoltării separate”. Acesta din urmă este expresia voinței burilor⁵, a acelor coloni olandezi sosiți primii în țară în secolul XVII și care contestă englezilor, noii cuceritori, spiritul de conciliere pe care aceștia îl manifestă în privința negrilor.

În momentul în care se nasc statele africane independente și se constituie un Congres Național African (CNA), apartheidul apare ca intoleran-

⁵ Buri sau Afrikaneri (n. aut.).

bil prin multiplele sale interdicții. Izbucnesc numeroase răscoale împotriva albilor, îndeosebi cea de la Soweto din 1976, insurecție urmată de o cruntă represiune, la care se adaugă un masacru al școlărilor negri. Anume în acest context apare figura lui Mandela. Este unul din tinerii militanți ai CNA. El intră în clandestinitate și refuză să condamne principiul luptei armate. Cu toate acestea, în fața violenței represiunii și datorită intervenției active a ligilor feminine și a episcopului negru Desmond Tutu, strategia nonviolentei devine puțin câte puțin rentabilă și o negociere fără precedent se înfiripă între președintele liberal alb De Klerk și Mandela. În urma alegerilor multirasiale și dată fiind majoritatea covârșitoare a negrilor în țară, Mandela este ales președinte al Republicii în 1994.

— *Statele Unite sunt țara melting-potului* ⁶?
De ce fiecare comunitate locuiește într-un cartier separat?

— Societatea americană se vrea un melting-pot în care o civilizație nouă ar rezulta dintr-o fuziune a contribuțiilor fiecărui grup imigrat în țară.

⁶ Melting-pot (eng.) — creuzet (n. tr.).